

25.7x30.88	1/4	עמוד 34	לימודים	13/07/2017	59369862-8
מכללת חמדת הדרוםמכללת שאנן - 29100					

הטובים להוראה

לא מעט גברים ונשים עוזבים משרות נחשקות במקצועות ההייטק, התקשורת ואפילו בתחום הרפואה, ועושים הסבה להוראה. אז מה מביא חבר'ה איכותיים לקפוץ למים העמוקים של מערכת החינוך? רמז: אין קשר לשעות העבודה הנוחות

יוסף ארנפלד

הומניים כמו מדעי החברה, היסטוריה וספרות. לטענתה, איש מהם לא חשב שיהפוך להיות מורה בעתיד. "הם אמרו: אני בחיים לא אהיה מורה, והוציאו את מקצוע ההוראה מחוץ לתחום".

אחדים מהסטודנטים במכללת שאנן הם יוצאי צבא קבע, שגילו במהלך הניסיון הצבאי שלהם כישורים של הדרכה והנהגה, ובשונה מחבריהם שפנו לפוליטיקה או נענו לשלל הצעות עבודה מזדמנות, החליטו להשתמש בכישורים הללו כדי לחנך את ילדי ישראל. "אחד מהם סיפר לי שהוא הולך ללמד היסטוריה ואזרחות, מכיוון שבעיניו הדבר החשוב ביותר הוא להצמיח אזרחים ראויים".

גור מציינת שישנם מקרים נדירים יותר של סטודנטים שלמדו עריכת דין או כלכלה, אך לא מצאו עבודה מתאימה כפי שקיוו ולכן החליטו לפנות לאפיק ההוראה. "המיוחדים יותר הם הסטודנטים שהצליחו בכל המקצועות שאליהם הוכשרו, והגיעו למסקנה שהם לא במקום הנכון. גם מבחינת השאיפות האישיות שלהם, וגם מהפן האידיאולוגי של ערכים ותרומה לחברה.

ההצבא לקדמת הכיתה

ד"ר שלומית גור, מנהלת היחידה להתמחות וכניסה להוראה במכללת שאנן, עוסקת בהכשרת מורים כבר שלושים שנה. תפקיד היחידה כולל ליווי של הבוגרים בהוראה בכל המסלולים בעיקר בשנתיים הראשונות שלהם בעבודה, והענקת סיוע ונחיתה רכה במקצוע. "מדובר באנשים שמגיעים ברובם עם תואר ראשון וחלקם אפילו בעלי תואר שני. בדרך כלל הם מבוגרים יותר מהסטודנטים הרגילים שאנחנו מכירים. לסטודנטים הצעירים שמגיעים ללמוד אצלנו אנחנו קוראים 'סדירים', היות שהם מגיעים לאחר שירות לאומי, צבאי או ישיבת הסדר. האקדמאים באים אלינו עם תוספת של לימודי השכלה גבוהה במגוון רחב מאוד של תחומים".

גור מנסה לאפיין את הצעירים האקדמאים שמחליטים להגיע לתחום שעד לא מזמן זכה ליחס ציבורי לא פופולריים "הסטודנטים הללו פנו ללימודים גבוהים כי חשבו שהם חייבים להתמקצע בתפקיד שבו בחרו לעבוד. חלקם מגיעים מתחומי ההנדסה או ההייטק, ואפילו ממקצועות

הישראלית טמון בנוער, וההשפעה הראשונית שתלמיד מקבל נובעת מצוות ההוראה שהוא פוגש. "זה אמנם נשמע קלישאתי, אבל הילדים שלנו יהפכו לאזרחים מועילים לחברה רק אם נצליח לבנות כאן מערכת של הוראה איכותית", היא נלהבת, "עדיין בוער בי החיידק הפוליטי, אבל מה שכבר לא אעשה בתקשורת - אעשה מול בני הנוער בכיתת הלימודים".

לילך מודה כי העובדה שלא הגיעה לתחום ההוראה מלכתחילה, הייתה מבחינתה טעות. "לא בוכים על חלב שנשפך ולכן אני מתמקדת בעתיד. אני שמחה שמצאתי את המקום הנכון שמתאים לי גם מבחינת חיי האישיים. זו הבחירה הנכונה ביותר בשבילי". לצד הנוחות שמאפשרת ההוראה לאימהות עובדות, השיקול המשפחתי אינו השיקול היחיד שהניע אותה ללמוד הוראה. "כנראה שבתפקיד הקודם שלי לא היה מספיק להט ואור בעיניים. בהוראה אני מוצאת בית וחממה אידיאולוגית. זה קסם שאי אפשר להסביר".

פתאום קם אדם בבוקר ומחליט שהוא רוצה להיות מורה. נשמע לכם מוזר? ובכן, לא ממש. הכתבה הזאת תנסה לענות על שאלת מיליון הדולר: מה מוביל אדם שעבד שנים רבות במקצוע מסוים לשנות כיוון במאה ושמונים מעלות, ללמוד תואר בהוראה ולהיכנס אל חדר המורים? התשובות רבות ומגוונות.

לילך בן צבי, נשואה ואם לשתי בנות, למדה מדעי המדינה ותקשורת, ואף החלה לעסוק בפועל בתחום מתוך מטרה לשמש כדוברת בכנסת. לפני מספר שנים החלה לחשב מסלול מחדש ועשתה הסבה להוראת מדעי החברה והאזרחות. בימים אלה היא מוציאה את תעודת ההוראה ומחפשת להשתלב כמורה מן המניין.

מה גרם לשינוי? "אפשר לומר שהחיים שלי השתנו. בעיקר בפן המשפחתי. עם השנים נולדו הילדים ופתאום הבנתי שמקצוע הדוברות בכנסת הוא תובעני מאוד, קשה לשלב את הקריירה הזאת ובמקביל לנהל בית עם ילדים קטנים".

לילך טוענת כי עתידה של החברה

26.13x31.19	2/4	35	עמוד	לימודים	13/07/2017	59369858-3
מכללת חמדת הדרוםמכללת שאנן - 29100						

צילום: פרטי

לילך בן צבי:
"כנראה שבתפקיד
הקודם שלי לא
היה מספיק להט
ואור בעיניים.
בהוראה אני
מוצאת בית וחממה
אידיאולוגית. זה
קסם שאי אפשר
להסביר"

צילום: פרטי

ד"ר שלומית גור,
מכללת שאנן:
"אחד מיוצאי
הצבא שבא ללמוד
אצלנו סיפר
לי שהוא הולך
ללמד היסטוריה
ואזרחות, מכיוון
שבעיניו הדבר
החשוב ביותר הוא
להצמיח אזרחים
ראויים"

הוא מעוניין בכך", מרחיב הרב ד"ר יהודה ברנדס, ראש המכללה האקדמית הרצוג. "לפעמים מדובר במי שכבר הצליחו בעסקים, התבססו כלכלית וכעת הם חשים צורך לעשות משהו בשביל הנשמה, כמו למשל לתרום לחברה או לעסוק בתחום שייתן להם טעם וחיות. לעיתים מדובר במי שמגלים כי מאז ומעולם רצונם היה לעסוק בחינוך, אלא שהלחץ החברתי ושאלות של מעמד חברתי והישגים כלכליים גרמו להם לבחור במסלול אחר". ברנדס מציין כי המורים הללו מביאים איתם למערכת החינוך ערך מוסף שלא תמיד קיים אצל מי שעברו את המסלול הרגיל של הכשרה להוראה. "הם אמנם מגיעים בגיל מבוגר יותר, אבל רעננים ומלאי חיות וסקרנות כצעירי המורים. הם מביאים איתם ניסיון מהעולם שמחוץ למערכת החינוך ויכולים לשתף בו את התלמידים. נדמה שגם התלמידים נוטים להעריך יותר את האנשים שיש בידם אלטרנטיבה מחוץ למערכת החינוך ומרחב עיסוקים מגוון יותר מזה של המורה

גור יוצרת הבחנה בין צעירים שמגיעים למקצוע מהסיבות הלא נכונות, כהגדרתה, ובין אלו שמגיעים עם דחף פנימי וברק בעיניים. "המיתוס כאילו מדובר במקצוע שהוא נוח לאימהות, בגלל החופשות התואמות למערכת החינוך של הילדים, הוא לא נכון, מכיוון שהוא לא לקח בחשבון את השחיקה הגבוהה שיש בתפקיד ואת המבחנים וימי ההיערכות. אדם שלא מגיע מאידיאולוגיה והתאמה רצינית, אלא רק בגלל שזה נראה מבחון נגיש או נוח, נשחק מהר מאוד ונופל. רק סטודנט שכבר חווה את הלמידה האקדמית והתנסה בהוראה מתוך בחירה, מצליח הרבה יותר".

לחץ כלכלי ושאלות של מעמד חברתי

"בדרך כלל, מי שבחר ללמוד חינוך בשלב השני של לימודיו האקדמיים, ובוודאי מי שבחר לפנות ולעסוק בחינוך לאחר שכבר התנסה בקריירה במקצוע אחר, יודע היטב מה עומד לפניו ומדוע

אני בטוחה שהם היו מודעים למעמדו של המורה בישראל ולפגיעה בשכרו, ולמרות זאת הסיבות הערכיות והמוסריות הגיעו אותם לעשות מהפך בחיים כדי להפוך ולהיות חלק ממערכת החינוך".

משיחות אישיות שערכה גור עם הסטודנטים היא גילתה כי רובם מכווני מטרה ושמים על השינוי שעשו. לראיה, היא מביאה בפנינו את מחקרו של פרופסור חיים לגזיאל מאוניברסיטת בר-אילן בנושא "מקורות סיפוקים של אנשי חינוך". לגזיאל חילק את האפשרויות לסיפוקים חומריים כמו שכר, קרבה למקום עבודה וסביבה, מול סיפוקים-רוחניים. הוא גילה כי יש יותר שחיקה אצל מי שנהנים מסיפוקים חומריים, לעומת מי שהסיפוקים שלהם היו רוחניים יותר ונהנו משמחה וייעוד בתפקיד. "אנשים שבחרו בהוראה, למרות שאין בה סיפוק חומרי, הם אנשים אידיאולוגיים יותר, ולכן ברור לגמרי מדוע הם מוכנים לשלם את המחירים הללו. הסיפוק שהם חשים בעבודה והמשמעות שהם רואים בה משנה את כל נקודת המבט על מקצוע ההוראה".

24.27x30.39	3/4	36	עמוד	לימודים	13/07/2017	59369863-9
מכללת חמדת הדרום מכללת שאנן - 29100						

הקלאסי.

הרב ברנדס מסביר כי בעידן שבו אנשים מחליפים לעיתים תכופות יחסית מקומות עבודה, שינויי מסלול וקריירה באמצע החיים אינם נחשבים כבר לפחיתות כבוד או כסימן לכישלון. "יש לקדם בברכה את אלו שמחליטים להצטרף למערכת החינוך מתוך בחירה, כדי לתרום ולהשפיע על אחת המערכות החשובות במדינת ישראל".

גם ד"ר סיגלית רוזמרין, ראש בית הספר לחינוך ולהוראה במכללת אפרתה, בוחרת להדגיש כי משהו אחר וגדול עומד ברקע ההחלטה לעבור לחינוך. "נדמה כי שינויים משפחתיים והעיסוק הלא רשמי בחינוך, מעורר רצון שהיה טמון באנשים הללו כשבחרו ללמוד מקצוע אחר. המפגש עם המשתתפים בתוכניות ההסבה מרתק, ומגלה כי הם בשלים מאוד ללימודים ומגלים מעורבות ואכפתיות רבה כלפי הנלמד. ניסיון החיים שצברו עומד לזכותם בדרך כלל ומעשיר את השיעורים ואת ההפריה ההדדית בהם".

חלק מהבאים בשערי מכללת אפרתה כדי לעשות הסבה להוראה, עובדים כבר בפועל כמורים. "הם מגיעים כדי ללמוד שיטות הוראה חדשניות, מכיון שהם חווים על בשרם התנסות ללא כלים מתאימים. יש גם לא מעט סטודנטים שמגיעים למסלול הסבת אקדמאים מלאי רוויה מעבודתם, והם מחפשים עיסוק עם השפעה ומשמעות ועבודה שיש בה שותפות בעיצוב הדור הבא. בלי להתעלם מהקושי, אין ספק שהסיפוק שבהוראה רב מאוד ומזמין גם אקדמאים במקצועות חופשיים ללמוד אותו ברצינות".

לא מגיעים לחינוך מטעמי נוחות

ד"ר ליליאן שטיינר, ראש היחידה ללימודי המשך והסבה במכללת האקדמית לחינוך חמדת הדרום שליד נתבות, מאבחנת את רוב האקדמאים שמגיעים למכללה ככאלה המחפשים משמעות. "המועמדים יכולים להיות עורכי דין או עובדים סוציאליים שרוצים לשנות כיוון ולהשפיע בחינוך. במקום לקבל מבוגרים עם בעיות, הם רוצים להשפיע כבר בשלב העיצוב של הילדים. שאר הסטודנטים הם אקדמאים שתמיד חשבו על חינוך, אבל ברגע שהפכו להורים בעצמם ערך החינוך עלה בעיניהם והם ביקשו להיות חלק מתוך המערכת. לעיתים יש לנו אימהות שנכנסות לגן ילדים ושמות לב עד כמה הגננת היא דמות דומיננטית ומשפיעה והם פשוט רוצות להיות שם, כמוה".

גם שטיינר מפריכה את הטענה שנשים מגיעות לחינוך מטעמי נוחות. "מערכת החינוך ממש לא נוחה, והשיקול המרכזי הוא הרצון לעשות שינוי ולהשפיע. לפעמים זה נעשה בעקבות מודעות ללקויות במערכת החינוך. חווית האימהות משנה מאוד את התפיסה של אותן סטודנטיות ביחס לחינוך, והיא מחדדת

צילום: יהושע ליל

הרב ד"ר יהודה ברנדס, המכללה האקדמית הרצוג: "לפעמים, מדובר באנשים שכבר הצליחו בעסקים, התבססו כלכלית וכעת הם חשים צורך לעשות משהו בשביל הנשמה, כמו למשל לתרום לחברה או לעסוק טעם וחיות"

צילום: פרטי

ד"ר ליליאן שטיינר, מכללת חמדת הדרום: "המועמדים יכולים להיות עורכי דין או עובדים סוציאליים שרוצים לשנות כיוון ולהשפיע בחינוך. במקום לקבל מבוגרים עם בעיות, הם רוצים להשפיע כבר בשלב העיצוב של הילדים"

צילום: מכללת אפרתה

ד"ר סיגלית רוזמרין, מכללת אפרתה: "המפגש עם המשתתפים בתוכניות ההסבה מרתק ומגלה כי הם בשלים מאוד ללימודים ומגלים מעורבות ואכפתיות רבה כלפי הנלמד"

צילום: יוני קומפניסקי

בני בהגון, מכללת תלפיות: "המקצועות החסרים ביותר בשוק הם אנגלית, מתמטיקה ומדעים. לכן בשלושת התחומים הללו יש יותר בעלי תואר אקדמי שעושים תעודת הוראה"

ומעלה את קרנו. יש כאלה שהתחילו ללמוד תארים כלליים כמו משאבי אנוש והקורסים בחינוך מחדדים אצלם את חשיבות השפעת החינוך בחיי הילדים. אחרות באות מכל מיני מקצועות שלא קשורים לחינוך, לפחות לא באופן ישיר, ומבקשות לחולל שינוי. אני רואה סביבי המון אידיאולוגיה והשיקול האישי כלל לא רלוונטי".

שטיינר מציינת כי לאקדמאים יש השפעה עצומה על מערכת החינוך, משום שנקודת הפתיחה שלהם מבוססת על בשלות אקדמית ונפשית. "אנחנו מדברים על אנשים שמגיעים מתוך אידיאולוגיה צרופה שהתבשלה במשך תקופה ארוכה. זאת לא ברירת מחדל. גם אצל הצעירות זה לא ברירת מחדל והן מגיעות מתוך תחושת שליחות ועושות עבודה נהדרת".

הסבה מקצועית גם לעובדים סוציאליים

במכללת תלפיות, שבראשה עומד מר בני בהגון, קיימת מחלקה גדולה של הסבת אקדמאים המונה כ-700 תלמידים שלומדים יום בשבוע למשך שנתיים. המחלקה כוללת בין השאר עורכי דין, כלכלנים, הייטקיסטים ואפילו שניים שסיימו רפואה ועושים הסבה להוראה. "המקצועות החסרים ביותר בשוק הם אנגלית, מתמטיקה ומדעים, לכן בשלושת התחומים הללו נראה יותר בעלי תואר אקדמי שעושים תעודת הוראה".

בהגון מגלה כי נעשים מאמצים לפתיחת הסבה נוספת גם להוראת אנגלית על ידי עובדים סוציאליים דוברי אנגלית ברמת שפת אם. לטענת בהגון, בחלק גדול מן המקרים הסטודנטים מודים שאם היו יודעים שהיה עליהם ללמוד שנתיים נוספות, היו נכנסים לתחום ההוראה מלכתחילה. "הם מגיעים משום שחשקה נפשם לעסוק בחינוך".

הסבת אקדמאים להוראה מכוונת בדרך כלל לתחום הספציפי שאותו הם רוצים ללמד, כך שרק מעטים מהם עושים הסבה להוראת ספרות או תנ"ך. "חלק גדול שמגיע מתחום מדעי ההתנהגות או שאר המקצועות החינוכיים באוניברסיטה ממשיך לחינוך מיוחד, דווקא משום שבלי תעודת הוראה אי אפשר לעשות הרבה. היום משרד החינוך מקפיד מאוד על תעודת הוראה בתחום ההכשרה הספציפי".

בהגון מספר כי בעבר היו אקדמאים שקיבלו הטבות מפליגות לכת ממשרד החינוך כדי להפוך למורים. בין היתר, אנשי היי-טק שעשו הסבה יזומה דרך משרד החינוך קיבלו פטור מלא משכר לימוד של שנת לימודים אחת כדי להוציא תעודת הוראה במתמטיקה וכן מלגת קיום שאפשרה להם להימנע מעבודה. "בציבור החרדי זה קיים גם היום, אבל לא כהסבה של תואר אקדמי. ישנן שתי קבוצות מבני הציבור החרדי שלומדות לתואר הוראת המדעים וגם הן קיבלו את תנאי השכר הללו, וכרגע אנחנו מנסים לארגן מלגות

12.1x30.95	4/4	38	עמוד	לימודים	13/07/2017	59369894-3
מכללת חמדת הדרום מכללת שאנן - 29100						

צילום: קובי הראתי

**ד"ר משה רחימי,
מכללת אורות
ישראל: "אנחנו
יודעים משיחות
אקראיות עם
המועמדים שהדבר
שמניע אותם הוא
רצון לתרום לחברה
ואידיאולוגיה אמיתית.
גם הנשים רוצות
לתרום לבית שלהן,
ומדובר ברעיון חברתי
לכל דבר ועניין"**

זהות לציבור שלנו".

תואר ראשון, תואר שני ותעודת הוראה

מן הסתם כבר הספקתם לשאול את עצמכם האם התופעה של הסבת אקדמאים במגזר הדתי הייתה נפוצה עד היום. ובכן, לדברי ד"ר משה רחימי, דיקן הסטודנטים במכללת אורות ישראל, התשובה שלילית: "הציבור הדתי-לאומי ידע מלכתחילה אם פניו מועדות להוראה, וממילא הקאדר של המועמדים היה ברור וידוע מראש". לפני כעשור יצא משרד החינוך במיזם משודרג של הסבת אקדמאים (M-Teach בשונה מ-MED), הכולל תוכנית בסיסית שבה הסטודנט לא מקבל תואר שני במקצוע אלא תואר שני בחינוך והוראה, בנוסף לתואר הראשון שרכש.

כלומר?

"נניח שלמדת תואר ראשון במתמטיקה או במשפטים ואתה מגיע לעשות את התואר השני באחד מהם באופן אוטומטי התואר השני מגיע יחד עם תעודת הוראה, מה שמהווה גורם אטרקטיבי לציבור לנצל את ההזדמנות הכרוכה בתוספת מאמץ ולעשות את התואר השני בחינוך".

ד"ר רחימי טוען כי במגזר הדתי ההחלטה ללמוד הוראה נעשית בשלב מוקדם יחסית, בעיקר אצל בנות. בהתאם לכך, מכללת אורות ישראל הרימה את הכפפה ונקטה ביוזמה חדשנית של בניית תוכנית אקדמית שמוגשת בימים אלה למל"ג לצורך קבלת אישור. כדי לדייק את דבריו מבהיר רחימי כי לא מדובר בסטודנטים מבוגרים ממש, אלא בסביבות גיל המעבר. "גם המורים שלנו לא היו בני עשרים וחמש, אלא קצת יותר מזה. בדרך כלל מי שבא לכאן, מגיע עם הרבה אידיאלים ורצון טוב. אצלנו הוא כמעט לא לומד מתמטיקה, אלא עובר את ההכשרה של עבודת המורה שעוסקת בפסיכולוגיה, דידיקטיקה ופדגוגיה. בשלב העבודה המעשית הוא מתנסה בשטח עם מדריך פדגוגי שמלווה אותו, בדיוק כמו הסטודנטית בת ה-19 שנרשמה יחד איתו. כמובן שבאופן טבעי הכיתה שלהם נמצאת ברמה קצת יותר גבוהה ומתקדמת, מכיוון שניסיון החיים עושה להם משהו, אבל הם עוברים הכשרה מלאה בתחום החינוך".

זה לא מוזיל קצת את מקצוע ההוראה, שלפעמים נתפס כבירית מחדל?

"אני לא מכיר מחקר שבדק לעומק את הדברים הללו. אנחנו יודעים משיחות אקראיות עם המועמדים שהדבר שמניע אותם הוא רצון לתרום לחברה ואידיאולוגיה אמיתית. יש גם נשים שמגיעות מסיבה חברתית - הן רוצות לתרום לבית שלהן ומדובר ברעיון חברתי לכל דבר ועניין. לא להזניח את הבית לטובת הקריירה, אלא ללכת למקצוע ששעות העבודה בו פחות תובעניות. מצד שני הן מוכנות לרדת מעט בשכר ובלבד שתצלחנה לקבל רווח חברתי ומשפחתי. מבחינת איכות העבודה, ההוראה נחשבת תובענית ודורשת רמה גבוהה. רק מבנה העבודה נוח יותר, ומעל הכול יש כמובן סיפוק גדול של נתינה".